

Elnökünk főztjét kóstolhattuk másodjára

Januárban sóletfőző versenyt hirdetett a körzet vezetése, s erről a Pesti Sóletben Önök is olvashattak. Elsőként, februárban a Dohány utcai zsinagóga kórusának tagja, Littner György ragadott fakanelat, a következő alkalommal Zolai Gusztáv „pályázatát” ízelhettük meg a Purimot követő szombati i.tentiszelet után (március 10-én). Nos, már tudjuk, nehéz dolga lesz a zsűrinek, mert ezúttal is remek (elő)ebédet fogyaszthattunk el a Talmud-Tórában.

Az első-, és vélhetően a többi fordulóval ellentétben ezúttal nem pénteken, hanem már egy nappal korábban, csütörtökön elkészült a „pályamű” elnökünk egyéb elfoglaltsága miatt. Az alapanyagokat Frölich Kati és Fülöp Ildi adta át és segédkezett, míg főrbabink, dr. Frölich Róbert ügyelt a (vallási és a

de inkább csak a családnak, magának kevésbé – kezdte második versenyzők, Zoltai Gusztáv. – Amúgy három éve, a Hegedűs Gyula utcai körzetben 300 maceszgombócot készítettem szeder estére, míg tavaly Szegeden, egy izraeli vacsoraestre 500-at. Igaz, utóbbit nem egyedül.

verseny) szabályok betartására, de olykor a főköstoló szerepét is vállalta. Már ekkor kiderült, elnökünk nem mozog idegenül a konyhában és sűrűn forgatja a fakanelat. – Otthon is szoktam olykor főzni,

– A sóletet nem hagyományosan főzöm, hanem ahogy áldott emlékü nagyanyámtól tanultam – folytatta szakácsunk a tűzhely fölé hajolva, fűszerezés közben. – Nálam több a hús benne, mint a bab, ráadásul a

marhahús mellett füstölt marhaszegyet és füstölt libamell is kerül bele. Miután pörköltösen készítem, így először hagymát és fokhagymát teszem az edénybe, majd jöhetnek a húsok. Ha félig kész, – 1-1,5 óra múlva, – akkor következik a bab, s ha is megpuhult, öntöm hozzá a gerslit. Közben többször fűszerezem, só, bors, paprika, gyömbér, némi szerecsendió mellett egy kis paradicsom is mehet bele. Végül mielőtt teljesen megpuhulna, hozzáadom a megpuccolt kemény tojást. Az elkészült étel a sablesz bejövetelekör a sütőbe kerül – tehetünk mellé friss barcheszt is – és másnap délig takarékon fő. Szombaton aztán szinte nem maradt üléshely, hiszen a közösség jelentős része kíváncsi volt arra, mire is jutott elnökünk a konyhában. Nos, a néhány kétkedő, a „gonosz-

kodni” vágyó hiába remélte (reméljük), hogy el-elejthet(ünk) egy-egy csípős megjegyzést, a sólet minden igényt kielégített. Így legfeljebb csak abba „köthettünk bele”, hogy talán a többiek számára biztatás-ként, versenyzőnk állt fel elsőként egy újabb adagért. Ez jól sikerült, ugyanis ezután sorra indultak mások is a repetéért és bizony a végére kiürült mindkét hatalmas edény. Nem maradhatott el főrbabink szokásos odaszúrása sem, „ízlik, mi több eddig biztos dobo-gós ez a sólet...” S bár kicsit kérette magát, nem sokkal később ő is „vállalt” egy újabb tányérral. A verseny folytatódik, a következő fordulót lapunk megjelenésének másnapján tartjuk. Ezúttal Szilágyi Judit főz(ött). Ismét jó étvágyat kívánunk a résztvevőknek!

Schiller Zsolt

Egy százalék a Dohányért

Az Alapítvány a budapesti Dohány utcai zsinagógáért köszöni az elmúlt évi segítséget. Idén is számítunk előző évi támogatóink hozzájárulására, és reméljük újak is csatlakoznak hozzájuk. Az adományokat a körzet kulturális programjaira és egyéb rendezvényekre fordítjuk. Adószámunk: **18005127-2-42**

Tanulás hétfőnként

A hétfő esti program az I.tentiszelet után is folytatódik. S aki teheti, maradjon, mert 18:30-tól főrbabink, dr. Frölich Róbert tart audiovizuális oktatást az érdeklődő uraknak a Talmud-Tórában, míg szintén 18:30 órától Frölich Kati a hölgyeknek a Levéltárban. Persze a jelenlevők minden más, a vallással kapcsolatos kérdéseikre is választ kaphatnak. Így akár a szokások, vagy éppen az éppen aktuális ünnepek kapcsán is fag-gathatják főrbabinkat.

Jahrzeit-napok a falnál

Május 20-án átadtuk a fekete gránitból készült Jahrzeit-falat a Dohány utcai Zsinagógában. Elkészült a fal, a kis névtáblákkal és gyertyákkal, melyek évente öt alkalommal felgyulladnak, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. Aki eddig elmulasztott jelentkezni, még nem késett el, és pótolhatja Fülöp Ildinél a templomkörzetben. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretneinkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentiszelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Januártól segítünk Önöknek és közreadjuk, hogy elhunyt szereteteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Reisner Sándor	április 6.	Lóránt Istvánné	április 18.	Zallel Béla	április 27.	Gyarmati Lajos	április30.
Suchman Andorné Juliska	április 10.	Dr. Kendéné W. Veronika	április 22.	Jávor Endre	április 28.	Illésné Suchman Karolin	április30.
Grósz Mór	április 12.	Lorber Mózes	április 23.	Dr. Bálint Imréné	április30.	Várnai Olivér	április30.
Reisz Árminné	április 17.	Zoldán Sándorné	április 25.	Grünwald József	április30.		

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Alfonzó 100 (4. oldal)

Schweitzer Gábor előadása (5. oldal)

Ultinapok a Talmud-Tórában (7. oldal)

Elnöki sólet (8. oldal)

Purim a Dohány körzetben (3. oldal)

Warhol zsidó portréi Bécsben

Andy Warhol híres huszadi századi zsidó személyiségekről készült portrészorozata látható március 15-től a Bécsi Zsidó Múzeumban. A portrék 1980-ban készültek. A többnyire fotóra festéssel készült, pop-art alkotások mások mellett Franz Kafkát, Albert Einsteint, Sigmund Freudot, George Gershwin és Martin Buber filozófust ábrázolják. A sorozat ötlete Ronald Feldman műkereskedőtől származott. Feldman azután vetette fel az elképzelést, hogy látta Warholnak Golda Meir izraeli miniszterelnökről készült arcképeit. A kereskedő mintegy száz névből álló listát állított össze, s Warhol ezekből választott ki tízet.

A Zsidó zsenik - Warhol zsidói című bécsi kiállítás a portrék keletkezési történetét is bemutatja. A tárlaton láthatók a művész 1981-es bécsi látogatásakor készült fotók is.

Magyar zsidók a '48/49-es szabadságharcban

Az 1848. március 15-én kezdődött magyar forradalomban és szabadságharcban a zsidók számarányukat jócskán meghaladó módon, nagy anyagi és véráldozattal vettek részt. A 180 ezres honvédségből – Kossuth jászberényi nyilatkozata szerint – hússzezren voltak zsidók, köztük rengeteg tiszt és katonaorvos, Löw Lipót, akkor még pápai főrabbi; Schwab Arszlán pesti főrabbi és a reformmozgalom egyik vezére, Eichorn Ignác is tábori rabbiként szolgált. (Előbbiek börtönbe kerültek, Eichorn Kossuth-tal ment az emigrációba, de a kiegyezés után, Horn Ede néven államtitkár lett). A fentiek alapján, Szemere Bertalan miniszterelnök előterjesztése alapján az 1849-i szegedi országgyűlés kimondta a zsidók egyenjogúsítását, ám a határozat – a szabadságharc bukása miatt – már nem emelkedett törvényerőre.

Pészách, az elkerülés és a kovásztalan kenyér ünnepe

Idén április 6-án este kezdődik, és nyolc napon át tart Pészách. Mózes II. könyvében olvasható az ünnep eredete. A kivonulás előnapján hangzik el a parancs, mely szerint családonként egy bárányt kell levágni, és megsütve, még aznap elfogyasztani. A vért az ajtófélfára kellett kenni, hogy az Egyiptomon átvonuló halál ne érintse a zsidó házakat. (Ennek mai, „szelidebb” utóda a zsidó házak ajtaján található mezuzá.) Innen származik az ünnep bibilíai neve: Chág háPészách, az elkerülés ünnepe. Mivel ezekben a napokban csak kovásztalan és kelesztetlen ételeket és italokat szabad fogyasztani, ezért a másik neve Chág Hámácjusz, azaz a kovásztalan kenyér ünnepe.

Dr. Frölich Róbert rovata

Az ünnep történeti aspektusát a Zmán Chéruszénu, „szabadságunk ideje” terminológia jelzi. Pészách az egyik legfontosabb ünnep volt a bibliai korban, amit az is bizonyít, hogy az, aki rituális tisztátalansági okok miatt nem tarthatta meg, annak kötelező volt egy hónappal később Pészách Sényi-t, azaz a második Pészáchot megtartani (Mózes IV. 9/1-14).

Pészách a tavasz ünnepe is. A tavasz hónapja a zsidó időszámítás szerint Niszán, egyúttal az ebben a hónapban lévő ünnep az árpa betakarításának kezdeti időpontja is. Az ünnep másnapján aratták le az első ómer (régí mértékegység) árpát. Szintén a mózesi könyvekben lévő parancs, hogy e naptól hét teljes hetet kell számlálni, s az ötvenedik nap ünnepnap. A bibliai időkben ez a hét hét mintegy félünnepi jelleggel bírt. Ma már a történelmi viharok nyomán ez az időszak, az ómerszámlálás, a gyász ideje, ekkor a férfiak nem borotválkoznak, nem ülnék örömmünnepet, és nem tartanak esküvőt sem. A zsidó hagyomány szerint a Talmud egyik legnagyobb bölcse, Rabbi Akiva tanítványai között járvány tört ki ez időben, s a járvány áldozatait gyászolják. A harmincharmadik napon szünetelt a járvány, így ma ezen a napon szünetel a gyász is.

Józsua könyve 5. fejezetének 10-11 versében áll, hogy az általa vezetett zsidók megtartották az ünnepet Gilgálnál. A Királyok Könyve elbeszéli, hogy az i.e. VII. században, Josijáhu uralkodása alatt különös ünnepélyességgel tartották meg az ünnepet (Kir. II. Könyve, 23/21-23). Pészách eredeti formájában a második Szentély pusztulásáig tartották meg. Iosephus lejegyzett korabeli – i.sz. I. század – peszachi szertartásokat, melyen becslése szerint a jeruzsálemi áldozatbemutatáson összegyűlt résztvevők száma nem volt kevesebb, mint 3.000.000 fő. A Talmud, megerősítve Iosephus leírását, Pöszochim

traktátusának 63b lapján így tudósít: Agrippa király (Judea uralkodója, i.e. 10- i.sz. 44.) egyszer azt gondolta, hogy megszámláltatja Izrael népét. Azt mondta a főpapnak: „Tartsd a szemedet a peszachi adományon.” (Mármint: használd fel valamiképpen az adományokat a népszámlálásra. Régi zsidó szokás, hogy az embereket nem számlálják meg. Az első népszámlálás, melyről a Tóra tudósít, úgy történt, hogy fejenként fél sekelt kellett beszámláltatni. Az így befolyt összeg mutatta meg az „adózők” számát.) Ő – a főpap – kapott egy vesét mindenkitől, és 600.000 pár volt összesen. Kétszer annyi, mint ahányan kivonultak Egyiptomból, s nem lehetett beszámítani azokat, akik tisztátlanok voltak vagy távoli úton voltak; és nem volt bárány, amire több mint tíz ember jutott; és így kiáltottak – a nép: „Ez a hatalmas tömeg Pészáchja”. Megjegyzendő, az óriási tömeg kiszámítása az áldozati bárányokból való gyűjtés alapján nem lehetett messze a történelmi valóságtól. A Misnában, az i.sz. II. századi törvénygyűjteményben az áll (Pöszochim 9: 5), hogy csak Egyiptomban kellett meghinteni vérral az ajtófélfát, a honfoglalás után ezt már mellőzték. A bárányt megsütötték, és gyorsan megették.

Az ünnepre való felkészülés ma azt jelenti, hogy a lakásból minden erjesztett, vagy kovászos élelmiszert, chomecot el kell takarítani. Ennek legjobb módja egy alapos nagytakarítás, ami minden apró részletre kiterjed. Ám nem elegendő csupán az élelmiszereket kitakarítani, de azokat az edényeket sem lehet használni, amelyekben egész évben főznek. (Pészáchkor csak erre a nyolc napra szánt edényeket használnak, melyeket az év során jól elkülönítve őriznek.) Ha nagyobb mennyiségű chomec van a birtokukban, úgy azt egy jogi értelemben érvényes adásvételi szerződéssel el kell adni egy nem zsidónak. Peszachkor csak peszachi pe-

csétell ellátott élelmiszereket és segédanyagokat szabad fogyasztani. Pészách első két estéje egy különleges otthoni szertartás, a Széder-est. Ma azonban már létjogosultságot nyertek a közösségi Széderek, melyek ugyanolyan rendben zajlanak, mint az otthoni esték. A név annyit jelent: rend,

A Széder-tál

A Széder-tálon a következők találhatók: három egész macesz egymásra rakva, sült tojás (a speciális ünnepi áldozatot szimbolizálja), csontos hús (az áldozati bárány és a Szentély idejében tartott ünnepek emlékére); egy pohár sós víz (az Egyiptomban hullatott könnyek emlékére); torma (a keserűségek szimbóluma); retek vagy főtt krumpli (a tavasz jelképe). Valamint dió, alma és bor keveréke, a chrajszesz, ami annyit jelent: „malter” (az egyiptomi építkezéseken használt vályog jelképe). Szokás, hogy az este elbeszélésfolyamatát elindító négy kérdést, a Máj nistánót a legkisebb gyermek mondja el. Ennek oka és célja a gyermek figyelmének ébren tartása, hiszen neki beszélnek el az egyiptomi kivonulás történetét.

mivel az este folyamán a szimbolikus étkeket kötött sorrendben kell elfogyasztani és a Hagada, az erre az estére való könyv passzusait szintén meghatározott sorrendben kell felolvasni. A Hagada felolvasása azon a mózesi törvényen alapul, hogy a szülő kötelessége elmesélni a gyerekeknek az egyiptomi kivonulást: „És add tudtára fiadnak azon a napon, mondván: annak okaért, amit tett az Ő.való velem, midőn kivonultam Egyiptomból” (Mózes II. 13/8). A Misna (Pöszochim 10:1) törvénybe foglalja, hogy a legszegényebb embernek is tilos ennie Pészách első estéjén, hacsak nem támaszkodik

A Széder-est tartozéka és kötelezően elfogyasztandó kelléke a négy pohár bor. A négy pohár párhuzamba állítható Mózes IV. könyvében olvasható, a kivonulásra utaló négy kifejezéssel (Mózes IV. 40/11-13). Mivel szerepel ott egy ötödik kifejezés is, így a Széder-estén kitesznek az asztalra egy ötödik pohár bort, de nem isszák meg. Ez Elíjáhu serlege, mivel majd a Mesias eljövetelekor ő lesz az, aki megmondja, hogy meg kell-e inni, vagy sem. Kötelező kelléke még az estének a Széder-tál. Ezen foglalja, hogy a legszegényebb embernek is tilos ennie Pészách első estéjén, hacsak nem támaszkodik

Terített betli a piros ásszal

Évek óta rendre minimum fél tucatnyian gyűlnek össze szerdánként a Talmud-Tórában, s bizony ilyenkor nem tanácsos őket zavarni. Még telefonon sem! Ultiznak! Kétaszaltnyi játékos szinte mindig megjelenik, de akadt arra is példa, hogy három, esetleg négy asztalnál zsugáztak. Egy kis nassolni való, toll és papír – no meg kártya és indulhat a klubdelután. Aki betéved a terembe, úgy érezheti magát, mint egy sporteseményt követően, ugyanis a jelenlevők a partik után rendre elmagyarázzák, hogy mit is

kellett volna tenni és „ha a kapufáról nem úgy pattan a labda”. Bár hasonlíthatjuk a leosztásokat akár egy sakkmérkőzéshez is, s akkor elegánsabban úgy fogalmazunk: elemeznek. Egy biztos, a zsugások jól érzik magukat, s a hangulatról sokat elárul, hogy nem egyszer a bejáratú ajtó előtt is lehet hallani az önfeledt kacagást, miközben a partikat „véresen” komolyan veszik. A Bethlen és a Dohány körzetek közti barátság jegyében a csapat egyik törzstagja, a Bethlen téri zsinagóga főrabijja, Deutsch Róbert, míg a másik, a mi főrabink, Dr. Frölich Róbert. De – szinte – nincs kártyacsata Hajdu Péter, Friedha-

ber Tibor, illetve Littner György nélkül sem. És ha egészsége engedi, nem hiányozhat a társaság doyenje, dr. Sasvári István, azaz Pista bácsi sem, aki olykor nagy hangon, de jó szándékkal oktatja az „ifjakat”.

– Tizennégy voltam, amikor megjártam Auschwitzot, s márciuiban töltöttem be a 82-t, már 20-25 éves korom óta, azaz majd hatvan esztendeje ultizom - kezdte Pista bácsi.

– Az alap, hogy nagyon szeretek játszani, kártyázni. Sok minden kipróbáltam, bridzseztem,

tani a társak örömét azzal, hogy nem koncentrálok, hogy mással foglalkozom. Ebben a körben szívesen elmondok az észrevételeimet, de senkit nem akarok megbántani. A cél, még most is a fejlődés, a tapasztalataimból próbálok átadni, ha van rá igény. Az ulti olyan kombinatív játék, amelyben figyelni kell a partnerre – ez nem egyéni sport. Jól érzem magam ebben a társaságban. Ha a fentiek után valaki kedvet kapott egy kis szellemi tornához, kártyacsatához – no és a jó társasághoz, és persze jól is tud ultizni, nem kell mást tennie, mint szerdán délután egy körül besétálni a Talmud-Tórába. /Nem kizárt, hogy a „profik” mellett a „haladók” számára is lesz egy asztal./ A régiek várják az új játszótársakat!

(sch)

Meghívó

Szeretettel meghívjuk Önt

és családját **április 6-án**

a **Goldmark-terembe,**

a **Dohány utcai körzet**

szokásos Széder-estjére.

Az esti ima 18 órakor, míg a vacsora,

amely **4500.-** forintba kerül,

18:45 körül kezdődik.

Jelentkezni (március 31-ig)

Fülöp Ildikónál lehet az irodában

(VII. Síp u. 12. I. emelet),

vagy az ismert telefonszámon

(06 1) 413-1515.

I t t v a n , m e g j ö t t B a g a m é r i . . .

*Néhány hete, február 28-án ünnepelte volna 100. születésnapját, Mar-
kos József, vagy ahogy mindenki jobban ismeri, Alfonzó. A kiváló artista,
színész, humorista Markstein József néven született, s 1987. május 31-
én hunyt el, 75 évet élt, akár csak jó barátja és kedves kollégája, Rodolfo,
akiről tavaly írtunk.*

Alfonzóról vélhetően a mai napig
mindenkinek a Keménykalap és
krumpliorr elátkozott fagylaltá-
rusa, Bagaméri jut eszébe, de, „Vá-
nyadt bácsi?” és sok más paródiája
is emlékezetes. Három gyermeke
közül, legidősebb fiával, a szintén
színész Markos Györggyel is több-
ször lépett fel.

Az „ünnepelt” már gyereknek is
erős fizikumú volt annak köszönhe-
tően, hogy rendszeresen besegített
édesapja baromfikereskedő üzleté-
ben. A kereskedelmi iskolát nem fe-
jezhette be, mert konfliktusba került

varietébe szerződött parkett-táncos-
nak. Ekkor figyelt fel rá Miss Ari-
zona, akivel később közösen is
fellépett. Innen azért tették ki, mert
összeverekedett egy Festetich gróf-
fal. A Kék Egér mulatóból az útja
Egyiptomba vezetett, innen Szu-
dánba, Libanonba, Szíriába és Tö-
rökországba – mulatókban és
varietéekben lépett fel. Ezután 1937-
ben és 1938-ban Olaszország mozi-
varietéiban együtt játszott Marcel
Marceau-val és a fiatal Louis
Armstronggal), majd a párizsi
Olympia varieté következett.

Alfonzó emlékezetes mondatai

Keménykalap és krumpliorr:

Itt van, megjött Bagaméri, ki a fagylaltját maga méri!

Meg vagyok átkozva!

Egy Bagaméri nem alkuszik!

A kankalin sötétben virágzik!

Lajoska, hopp...

Reklámfilmekből:

Megvette az ehetit?

Van egy fölösleges százasa?

Ne nekem köszönje!

Ide figyeljenek emberek!

egyik tanárával. Így először autó-
szerelő inas lett, majd 1930-ben in-
kább cirkusz artistának szegődött.
Ezzel kiváltotta családjá nehezte-
lését és egy ismerőshöz Strasbourgba
küldték, ő azonban Párizsba ment,
ahol nyolc hónapot töltött és a Re-
nault autószerelője volt. Aztán itt-
hon ismét artistának szegődött az
Alpesi falu varietéhez, s velük Bul-
gáriában lépett fel. Itt, mint a „Hor-
tobágy legyőzhetetlen bikája”,
birkózószámával járta az országot,
Várnában azonban egy török ellen-
fél legyőzte.

Újra hazatért, és előbb kereskedő-
segéd lett (a Kálvin téri Szemző di-
vatáruüzletben), de fizikai
adottságai ettől az állástól is segí-
tettek neki szabadulni: 1933-ban a
Royal Revü Varietéhez került tán-
cosnak és egy évre Olaszországba
szerződött, majd megint egy vándor-
cirkuszhoz csatlakozott. Kato-
nai szolgálata után az Arizona

Hazatérve a Shanghaj Bárban, ké-
sőbb az Arizona varietével szem-
közti Moulin Rouge-ban táncolt.
Baráti viszonyba került Kiss Ma-
nyival és Latabár Kálmánnal. Szi-
nénszi karrierje Joe Stan
művésznévén akkor indult, amikor
Flaschner Ernő, a Moulin Rouge

nagyhatalmú tulajdonosa felfigyelt
parodizáló kedvére, és színpadra
küldte. 1940-ben egy rendelet meg-
tiltotta angol és francia nevű művé-
szek fellépését, ezért korábbi
művésznévét fel kellett adnia. Új,
egész életre szóló művésznevének
eredetéről ő maga beszélt egy tévé-
interjúban, e szerint a rádióban
meghallotta azt a hírt, hogy meghalt
XIII. Alfonz spanyol király, és ezt a
nevet választotta spanyolos for-
mában 1941-től.

1944 elején behívták munkaszolgá-
latosnak, de megszökött és bujkált.
Októbertől műtősegéd volt a Rókus
kórházban. Egy itt megis-
mert sebesült orosz tiszt tolmácsa-
ként Szegedre került, ahol beállt
segédszínésznek. 1948-ban már
újra Budapestén élt. Jó ideig Ro-
dolfo partnere volt a Fővárosi
Nagycirkuszban. 1952-ben a Royal
Színház tagja lett, majd ugyaneb-
ben az évben a Vidám Színpad tár-

sulatához csatlakozott, és nyugdíja-
zásáig majdnem megszakítás nélkül
itt dolgozott.

Már az ötvenes évek elejétől fil-
mekben is vállalt szerepeket (ekkor
még epizód szereplőként), sőt rek-
lámfilmekben is. Reklámfilmes
mondatai közül néhány szállóigévé
vált, így az „Ide figyeljenek, em-
berek!” Egy időre ismét erőt vett
rajta a vándoröszön: 1956 nyarán
három hónapos turnéra indult a Szov-
jetunióba, így az 1956-os forrada-
lomból kimaradt, bár lakását
feldúlták. Visszatérése után ismét
külföldre ment, Bécsben és Belgi-
umban lépett fel, többek közt Totó és
Vittorio De Sica mellett, dolgozott
Jacques Tati gagmanjeként is, de a
kitérő után visszatért a Vidám Szín-
padhoz és a magyar filmiparhoz.
1974-ben játszotta el a Csukás Ist-
ván ifjúsági regényéből (Kemény-
kalap és krumpliorr) készült
filmben Bagamérit. Az utolsó rész
címe alapján a többségben ma is
úgy él, hogy az elátkozott fagylal-
tos Elemér, pedig a kocsián látható
felirat bizonyítja, valójában Jácint.
/Ha valaki felidézné a filmet:
<http://www.youtube.com/watch?v=1PBletlzJaw> – Bagaméri 5:40 körül
érkezik./

Felejthetetlenek paródiái, így Cse-
hov után „Ványadt bácsi?”, de a –
többek közt fiával bemutatott –
Mozart paródia is emlékezetes. S
gegéből, talán elsőként állíthatott
össze saját show-t a tévében, ame-
lyet Alfonshow címmel láthattunk.

(forrás: wikipedia.org)

Euthanázia a zsidó vallásban

*A zsidó vallásban az élet védelme minden egyéb törvényt felülír. Beteg embernek nem kell bőjtölnie, életveszély elhárítása
esetén a szombat törvényeit is figyelmen kívül lehet hagyni és így tovább. Manapság egyre több szó esik az aktív, illetve a
passzív euthanáziáról, s nyilván akadnak érvek ellene és mellette is. Arra voltunk kíváncsiak, hogy miként áll a kérdéshez a
zsidó vallás. Főrabbinkkal, Dr. Frölich Róberttel arról beszélünk, szabályozza-e ezt valahol a Tóra, vagy bármely más könyv?*

A rabbi válaszol

– Az euthanázia kérdése megosztja az orvostár-
sadalmat, a jogásztársadalmat, és természetesen
a zsidóság sem egységes e kérdésben – kezdte
válaszát főrabbin. – Az alábbiakban olvashatók
nem a hivatalos zsidó álláspontot tükrözik, mert
ilyen egyszerűen nem létezik. Tudom, hogy
sokan az olvasók közül nem fognak egyetérteni
mindazzal, amit röviden leírok. Kérem, vegyék
figyelembe, most nem erkölcsi vagy filozófiai,
hanem csak és kizárólag vallási kérdésként ke-

zelem az euthanázia ügyét. Az élet védelme min-
denek fölött áll, ebben nincs vita. Ebből kifolyó-
lag az aktív euthanázia (amikor lekapcsolják a
gépet, vagy más módon segítik át a beteget a ha-
lálba) véleményem szerint eufemisztikus kifeje-
zés a beteg meggyilkolására.

A passzív euthanázia (amikor nem teszünk sem-
mit, hogy meghosszabbítsuk a beteg életét), ne-
hezebb eset. Helyszűke miatt csak néhány
mondatban írom le az álláspontomat.

A magyar zsidó történetírás kialakulása

*Roppant érdekes előadást hallhattunk a Fischer Gyula Szabadegyetem márciusi programjában – mint min-
dig, most is a Síp utcai Díszteremben. Sajnos ezúttal szokottnál kevesebben jöttek el, ám akik megjelentek
valóban úgy érezhették magukat, hogy egy egyetem hallgatják a professzort. Schweitzer Gábor a hazai
zsidó történetírás kezdetéről és első lépéseiről beszélt.*

Az előadás címe, „A kazár legendától az 1848/49-es sza-
badságarcig” vélhetően másokat is meglepett, –
jelen sorok íróját biztos, – de talán nem csak egyetlenként
vártam, hogy áttekintést kapok (kapunk) magyar zsidóság
majd ezer esztendő történelméről. Reméltem megismer-
jük, hogy milyen volt a sorsuk, miként éltek, mivel foglal-
koztak a honfoglalás, majd az Árpád-házi királyok idején,
majd más uralkodók, illetve a Habsburgok alatt, s végül
milyen szerepet is vállaltak az 1848/49-es szabadságharc-

ban. Pedig az alcím már jelezte, hogy nem a történelem,
hanem a történetírás áll az előadás központjában, így a
hazai zsidó történetírás kialakulásával, annak céljaival
(előbb az asszimilációs törekvések, idővel az antiszemitiz-
mus elleni védekezés), a „doktor-rabbik” történetírói tev-
kenységével és eredményeivel ismerkedhetünk meg. /E kis
bevezetővel finoman próbáltam/tuk jelezni, hogy elő-
adónktól – vagy mástól – szívesen hallanánk a későbbi-
ekben több történelemmel kapcsolatos előadást is./
Egy biztos, aki megjelent, valóban egyetemen érezhette
magát Schweitzer Gábor igyekezett széleskörű tudásából
sokat megmutatni nekünk. A rengeteg hivatkozás és név
ismertetése közben olykor eszembe jutott, nem bánom,
hogy nem kell vizsgáznom az elhangzottakból, mert ga-
rantált a bukás és az utóvizsga. A számtalan új és érdekes

információ közben jött az ilyenkor szokott szomorú eszmé-
lés, hogy e témáról is milyen keveset tudok (tudunk) . . .
No de álljon itt egy igen rövid összefoglaló azok számára,
akik „bűnösen” kihagyták az előadást, hogy következő al-
kalommal megtöltsék a Dísztermet.

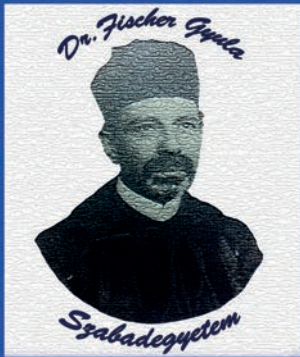
A zsidó történetírás jóformán egyik napról a másikra alakult
ki a XIX. században előbb Németországban, majd nálunk
is. A magyarországi zsidó történetírás zsidó előfutárai Lőw
Lipót, szegedi főrabbi, illetve Zipser Májer, székesfehérvári,
majd rohonci főrabbi voltak. Előbbi a honi zsidók jogi hely-
zetével foglalkozott leginkább, míg utóbbi a közösségek
belső életével, mindennapjaival. De ekkoriban akadt né-
hány nem zsidó származású kutató is. Előadónk kiemelte,
az igazi áttörést az Országos Rabbiképző Intézet 1877-es
megalakulása hozta meg. Egyrészt mind többen kezdtek
foglalkozni a témával, másrészt sorra jelentek meg a pub-
likálási lehetőséget nyújtó kiadványok. 1884-ben a Magyar
Zsidó Szemle, 1895-ben az Izraelita Magyar Irodalmi Tár-
saság, majd 1903-ban a Magyar Zsidó Társaság oklevéltára
indult el. Kaufmann Dávid a Habsburg időkkel foglalkozott,
Blau Lajos magyar témákat választott, de ő volt a Szemle
főszerkesztője is. Míg Kohn Sámuel, aki elsőként szónokolt
magyarul a Dohány utcai zsinagógában és sokat tett a pesti
zsidóság magyarosításáért, írta az: „A zsidók története Ma-
gyarországon I. a legrégibb időkől a mohácsi vészig” című
könyvet. E mű hosszan taglalja, így nevéhez fűződik a
„kazár-legenda” is. Közvetett bizonyítékok alapján arról
számol be, hogy a VII-VIII. századi kazár birodalom vezetői
felvették a zsidó vallást, majd néhány lázadó, s elszakadó
törzs az éppen keletről érkező, s nyugat felé vándorló ma-
gyarokhoz csatlakozott, s így részt vett a honfoglalásban
is. Mellesleg ekkor már éltek itt zsidók – sőt a római korig
kimutatható a jelenlétük.

A zsidó történetírás feladata a XIX. század végén az egyik
szemlélet szerint a tárgyilagos megközelítés volt, de meg-

A Tóra így ír (M. III. 19/16): „Ne állj tétlenül
felebarátod vérénel.” Szerintem ez a vers kö-
telez bennünket arra, hogy mindent megte-
gyünk, ami hatalmunkban áll, hogy akár csak
egy perccel is, de meghosszabbítsuk az életet.
A Prédikátor könyvében (3/2) továbbá ez áll:
„ideje van a születésnek, és ideje van az elmú-
lásnak”. Ennek fényében pedig I.ten kezében
van az élet és a halál osztásának joga, mi nem
vehetjük ezt át.

jelent a megfélemlési vágy is, mások úgy vélték, a hitközségi
anyagokból – leginkább a rabbiknak – kell a kis közösségek
történetét feldolgozni és a sok kis részlet áll majd össze egy
egésszé. Ebben az időben az emancipáció és az asszimiláció
állt a történetírás középpontjában is. Ezt igazolja a kazár-
legenda, és az a könyv, amely a magyar zsidóság 48/49-es
szabadságharcban vállalt szerepéről szól, amikor a magyar-
országi zsidók magyar zsidókká váltak.

Később változott a szemlélet, megjelentek a „doktor-rab-
bik”, majd az 1930-as évektől már az antiszemitizmus el-
leni védekezés vált a történetírók talán legfontosabb
feladatává. (schiller)

IMPOSZTURA, ÉS KORTÁRS PLETYKÁK...

Mottó: Ha a fejedelemnek csak jó tulajdon-
ságai lennének, ezzel sokat ártana magá-
nak, de ha csak látszólag rendelkezik velük,
az nagy hasznára lehet. (Machiavelli)

Előadó: Dési János, újságíró

Az előadás helye és ideje:1075. Budapest Síp u. 12
2012. április 25. Szerda 17:30

Zsinagógák a nagyvilágból - Trieszt

Képeslapok – képes történelem
Január óta egy sorozattal kedveskedünk olvasóinknak. Egy majdnem 1400 daraból álló, egyedi magángyűjteményt tesszünk „közkinccsé”, és hónapról-hónapra bemutatunk egy-egy lapot a hozzá tartozó ismeretekkel, kuriózumokkal, érdekességekkel. A gyűjtemény többnyire az 1890-től 1945-ig megjelent elsősorban zsinagógákat ábrázoló, másrészt a zsidósággal, a zsidó emberekkel, szokásokkal és üdvözetekkel foglalkozó lapokat tartalmazza.

Vercelli és Firenze kapcsán láttuk, Olaszországban is megtalálhatóak az itthonihoz hasonló zsinagógák. Most továbbutazunk egy másik városba, Triesztbe, amelynek magyar múltja is van, s a XIX. század egyik legpompásabb olasz zsidó közösségének adott otthont. A Habsburgok 1719-ben szabadkikötői városi jogot adtak Triesztnak, ezért egyre több zsidó érkezett, hogy a kereskedelmi lehetőségeket kihasználhassa. Az egyik legnagyobb közösség Korfuról érkezett. 1781-ben további szabadságjogokat kapott a városban élő közösség, zsidók is lehettek közösségi iskolák, sőt egyetemek tanulói, hallgatói; szabadon adhattak, vehettek házakat; és bármilyen kereskedelmi, jogi pályát szabadon gyakorolhattak. Ezt az időszakot akár Trieszt zsidó virágkorának is tekinthetjük. Több zsidó keres-

kedő nemesi rangot is kapott ekkoriban, de nem szabad megfeledkezniük az erősödő asszimilációról sem. Trieszt a kívánciorlás kapujának a szimbóluma is! A korai időkben is innen indultak útnak a zsidó, „ősújhaza-foglalók”, de a világháborút követően is a város kikötőjéből indult több száz hajó a koncentrációs táborokat megjárt összetört, de hitükben cseppet sem veszített egykori üldözöttekkel, hogy új hazájukba, „visszatérhesse-nek”. Mára a gettó nagyobb része nem létezik, mert az 1920-30-as években lebontották. Ebben a körzetben működött korábban három zsinagóga is. Az egyik ezek közül a német zsidó szertartást követő Scola Piccola volt, amely 1748-ban épült, majd egy tűzvész kö-

vetkeztében 1822-ben teljesen elpusztult. Helyén 1825-ben egy másik, nagyobb zsinagóga épült, melyet 1935-ig a Korfuról ideszármazott zsidók használtak. 1798-ban két újabb zsinagóga épült a német stílusú templom elenében, ezeket főleg spanyol szefárd stílusban imádkozó hívek vették birtokba. Sajnos ezek közül már egyik sem létezik. Érdekesség, az egyik megmaradt frigszekerényt 1956-ban Tel-Avivba vitték. A város egyetlen megmaradt zsinagógája, amely egyben a város jellegzetes és meghatározó épülete is, a Via San Francesco-n található, 1912-ben épült. Tervezői: Ruggero és Arduino Berlam, céljuk az volt, hogy egy igazi ún. stílusában és méreteiben is „emancipált” zsinagógát alkossanak a

közösség számára. Az épület keleti elemeket és díszeket, továbbá oszlopokat és ablakokat foglal magába. A zsinagóga három oldalról közelíthető meg, melynek mindegyik oldala más-más építészeti megoldásokkal készült, de díszítésükben hasonlóak egymáshoz. A főhomlokzaton egy hatalmas rózsaablak látható, amelynek a párja megtalálható a másik oldalon is. Jellegzetes kupolája a város magasabb pontjairól is jól látszik. Az épület díszítő elemei telis-tele vannak növényi ornamentikával. A bejárat egy hatalmas térbe vezet. Az épület fő alapanyagai: sötét márvány és világos, színezett kövek. A kiváló belső világítást segítik a rózsaablakokon kívül, beépített tágas boltíves ablakok is, amelyeket a Tóraszekrény körül alakították ki. A nők számára külön galéria található. A templom befogadó képessége 1500 fő. Manapság csak a főbb alkalmakkor tart nyitva a zsinagógai rész, de az épületegyüttes részeként található itt a hitközség, levéltár és könyvtár is, amelyek folyamatosan működnek. A városban van zsidó múzeum is, igaz jóval kisebb a mienknél, de modern kiállításai bemutatják a város zsidó múltját és jelenét is. Triesztben jelenleg majd 600 zsidó él, de a nagyünnepek alkalmával az ott élő hittestvérek mellett a turisták, üzletemberek is megfordulnak a közkedvelt, visszatérésre csábító város zsinagógájában. *Izsák Gábor*

A Blogger Séf ajánlata

www.izrael-kulturaja.blogspot.com

Sharon Asher

A receptek 6 személyre szólnak »

Húsleves krumpli gombóccal

Hozzávalók: 1 kg marhahús, 1 kg levescsont, 3 szál sárgarépa, 2 szál fehérrépa, 1 db karalábé,

1 db zeller, néhány levél kelkáposzta, 1 fej vöröshagyma, 2-3 db gomba, só, 5-6 szem bors, ízlés szerint gyömbér.

Krumpli gombóchoz: 3 nagyobb szem főtt burgonya, 3 tojás, maceszdara, 2 evőkanál libazsír vagy étolaj, só, tört bors

Elkészítés:

A húst és a csontot hideg vízben felfesszük főni, ha forr, le-szedjük a habot, majd belerakjuk a megtisztított, felvágott zöldségeket. Fűszerezzük, majd lassú tűzön puhára főzzük. A főtt és meghámozott burgonyát káposztaszerszélőn lereszeljük. A tojásokat, libazsírt, a sót, a borsot a reszelékhez keverjük, és annyi maceszdarát adunk hozzá, hogy jól alakítható masz-szát kapjunk. Egy órát pihentetjük, majd vizes kézzel kis gom-bócokat formálunk belőle. Forrásban lévő levesben főzzük ki.

Sült borjúcsülök

Hozzávalók: 1 kg borjúcsülök, 1 te-áskanál só, 1 teáskanál bors, 2 teáska-nál rozmaryn, 2 teáskanál kakukkfű,

2 evőkanál olaj, 3/4 kg burgonya, 400 g sárgarépa, 200 g cuk-kini, 1/4 l marha húsleves.

Elkészítés:

A húst bedörzsöljük a fűszerekkel. Az olajat egy tepsiben felhevítjük, a húst beletesszük és megsütjük. Sütés közben megforgatjuk, és vizet öntünk hozzá, hogy az alja mindig nedves maradjon. A burgonyát és a sárgarépát megtisztítva 1/2 cm-es szeletekre vágjuk. A cukkinit is felszeleteljük. A zöldségeket 40 perccel a sütés befejezése előtt a húsrá szór-juk. A húslevest hozzáöntjük, a zöldségeket megsózzuk, meg-borsozzuk. Főzés közben néhányszor megforgatjuk. Krumplipürével tálaljuk.

Jó étvágyat kívánunk!

Diós habcsók

Hozzávalók: 6 tojás, 35 dkg cukor, 1 kanál citromlé, 30 dkg darált dió, 6 kanál porcukor, 2 kanál kakaó,

25 dkg margarin

Elkészítés:

A hat tojás fehérjét egy kanál citromlével felferjük, közben kis adagokban hozzáadjuk a kristálycukrot, öt percig gőz felett, majd levesszük, és jó keményre verjük. Óvatosan hozzákeverjük a darált dió felét. Kis halmokat formázunk egy tepsiben és 70-80 fokos sütőben, nyitott ajtónál (pl. fakanállal kitámasztjuk a sütőajtót) szárítjuk kb. 1 órát.

A krémhez 6 tojás sárgáját dolgozzuk el 6 kanál porcukorral, 2 kanál kakaóval, gőz felett sűrűre főzzük, majd hagyjuk kihűlni. Hozzáadunk 25 dkg margarint.

Végül 2-2 habcsókot krémmel ragasztunk össze, majd darált dióba forgatjuk.

Móka, kacagás, buli – Purim a Dohány körzetben

Március elején ünnepeltük Purimot, 7-én (szerdán) este és másnap reggel, ahogy ilyenkor illik Megilla olvasás volt a Hősök Templo-mában, illetve Talmud-Tórában a kötelező „dobolással” és hámán-táskával. Vasárnap a Goldmark-teremben bulizhattak aprók, s na-gyobbak, fiatalok és még fiatalabbak. A BeatBand együttes koncertje mellett persze ismét sok finomság várta a megjelenteket.

Eszter történetének olvasására végre hétköznapi is megtelt a Hősök, s néhány gyerek mellett fő-rabbink is „beöltözött”. Mint a fotón is látható, Dr Frölich Róbert némileg Omegásra vette, bár a „gyöngyhajú lány” helyett az „aranyhajú ifjút” láthattuk. Természetesen zúgott a kis zsinagóga, amikor Hámán nevét hallottuk, megszólaltak a kereplők, vertük az asztalt, dobogtunk a lábunkkal – szóval hangosak voltunk. S ezúttal senki nem nézett csúnyán emiatt. Eszter királyné, nagybátyja Mordecháj és a zsidók sikere után mi is legyőztünk egy ellenfelet, az (édesség) éhsé-get, és falatozhattuk a jelentős mennyiségű hámán-táskát.

Vasárnap aztán a Goldmark-teremben találkozhattunk újra, s hamar elkelt minden asztal, így aki csak nem sokkal négy előtt érkezett, már csak a hátsó sorban ülhetett le. Elnökünk, Zoltai Gusztáv éppen Debrecenből tartott hazafelé, amikor főrbabink megnyitotta az ünnepséget, és

mint mondta megkegyelmezett, nem tartotta szóval a közönséget az elnöki érkezésig, hanem átadta a színpadot a BeatBand együttesnek, mellyel fellépett Magyar Kornélia és Bánó András is. Míg a felnőttek hallgatták a zenét és be-szélgettek, a gyerekek kiszíneznivalót kaptak, majd hogy ne zavarják őket az „öregek”, többen lementek a Talmud-Tórába, s ahogy már hóna-pok óta vasárnaponként, Bozzai Judit és Frölich Kitty foglalkozott a kicsikkel. Ám a „manók” közül sokan visszatértek a másodikra, – vagy lif-

teztek kicsit, - és míg a „nagyok” csak csacsog-tak, vagy hallgatták a zenét, az apróságok egyike megtáncoltatta családtagjait. A hátsó régióban a zsugások kerítettek egy asz-talt és ezúttal zenei kíséret mellett ultiztak – né-hányan persze nem állták meg és oda-odaleptek kibicelni.

Nem csak a program, de a kikészített sütemé-nyek is jelentős sikert arattak – köszönet érte Frölich Katinak és Fülöp Ildinek. A buli még egy ideig tartott az esti ima után, aztán este hét körül lassan szépen elindult mindenki hazafelé.

S ha esetleg jövőre nem is Jeruzsálemben, de Veletek/Önökkel, ugyanitt!

(S. Zs.)

www.mazs.hu

A segítő kéz mindig jelen van

Adója 1%-ával sokat segíthet.

Ön milyennek látja saját magát?
Segítőkész? Önzetlen? Együttérző? Toleráns?

Mindannyian ezt gondoljuk magunkról.
És sokan vagyunk, akik joggal – mert odafigyelünk arra, hogy jó helyre kerüljön minden egyes fillér.
Minden egyes fillér, amit a mi döntésünk tesz oda, ahova kell.

alapítvány

HOLOKAUSZT TÚLÉLŐK TÁMOGATÁSA ÉS GONDOZÁSA
JAFÉ CSALÁDSEGÍTŐ SZOLGÁLAT • BÁLINT HÁZ
NARANCSLIGET ADOMÁNYKÖZPONT • SZARVASI TÁBOR
MARCIA PRESKY NŐI EGÉSZSÉGMEGŐRZŐ PROGRAM

Adószám: 19664651-2-42